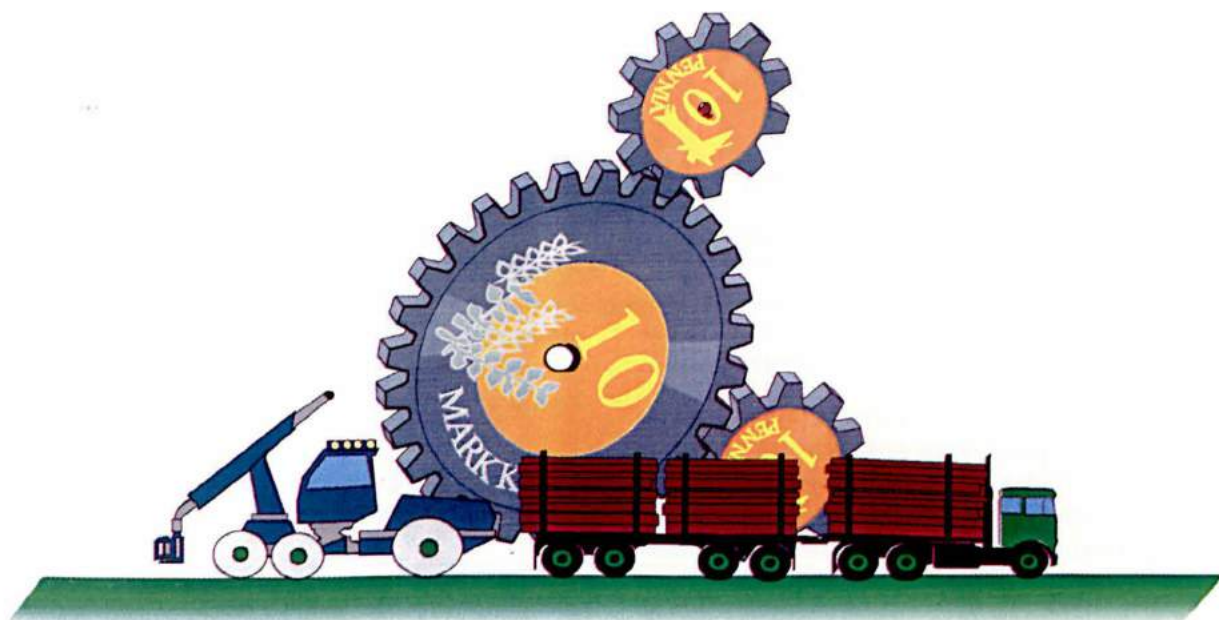

PUUTAVARAN KORJUU- JA KULJETUSYRITYSTEN KANNATTAVUUS

Juha Rajamäki

Metsäteho toteutti suurimpien urakanantajien ja Tilastokeskuksen kanssa yhteistyössä projektin, jonka tavoitteena oli selvittää puutavaran korjuu- ja kuljetusyritysten taloudellista kannattavuutta vuonna 1994. Kannattavuuden laskenta perustui uusimpaan elinkeinoverotusaineistoon (EVR), jonka Tilastokeskus sai käyttöönsä. Projektin perusaineiston muodostivat urakanantajien täysimääräisesti työllistetyt sopimusyrittäjät. Metsäkoneyrityksiä oli 255 ja autoyrityksiä 270. Projektin tulosten laskennasta vastasi Tilastokeskus. Kannattavuuden tunnus-

lukujen laskenta perustui Yritystutkimusneuvottelukunnan suosituksiin.

Vuosi 1994 oli sekä metsäkone- että autoyritysten kannattavuuden osalta hyvä. Täysimääräisten poistojen ja palkkaoikaisun jälkeen molempien toimialojen nettotuloksen mediaaniarvo oli vielä noin 8 %. Sijoitetun pääoman tuotto oli samanaikaisesti noin 25 %. Yritysten väliset kannattavuuden erot olivat suuria molemmilla toimialoilla ja eri osissa maata.

JOHDANTO

Puutavaran korjuun ja kuljetuksen yrittäjät ovat avainasemassa puunhankinnan toteutuksessa. Yritysten kannattavuudesta on vähän tietoa. Metsätehon katsauksessa 4/1993 tarkasteltiin metsäkoneyritysten kannattavuutta vuosina 1988 - 1991 sekä siihen vaikuttaneita tekijöitä. Tarkastelu perustui pääasiassa Osuuspankkien Keskusliiton (OKL) toimialatilaston tunnuslukuihin, joiden mukaan metsäkoneyritysten kannattavuus parani 1980-luvun lopussa keskimäärin lähes tyydyttäväksi.

Metsäteho toteutti suurimpien urakanantajien ja Tilastokeskuksen kanssa yhteistyössä projektin, jonka tavoitteena oli selvittää metsäkone- ja autoyritysten taloudellista kannattavuutta vuonna 1994 yleisesti ja urakanantajakohtaisesti. Kannattavuuden laskenta perustui uusimpaan (vuoden 1994) elinkeinoverotusaineistoon (EVR), jonka Tilastokeskus sai käyttöönsä. Kannattavuutta kuvattiin tilinpäätös- ja taseanalyysin keskeisimmillä tunnusluvulla. Yrittäjäliittojen vaatimuksesta Tilastokeskus luopui urakanantajakohtaisten tulosten laskemisesta, vaikka siihen ei muodollisia esteitä ollutkaan.

Vuonna 1994 kone- ja autokohtaiset työmäärät olivat aiempaa suurempia. Lisäksi yrittäjät olivat investoineet edellisenä vuonna maltillisesti, joten edellytykset keskimääräistä parempiin kannattavuuden tunnuslukuihin olivat olemassa.

TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ

Projektin perusaineiston muodostivat urakanantajien täysimääräisesti työllistetyt sopimusyrittäjät. Projektin tulosten laskennasta vastasi Tilastokeskus. Kannattavuuden tunnuslukujen laskenta perustui Yritystutkimusneuvottelukunnan suosituksiin.

Projektin perusaineiston muodostivat 965 puunkorjuuyritystä ja 799 puutavara-autoyritystä. Tilastokeskus tunnisti tiedot elinkeinoverotusaineistosta yhteensä 1 277 yrityksestä. Projektin lopullisen aineiston muodostivat ne yritykset, joilla oli kahdenkertainen kirjanpito ja joiden taseet sulkeutuivat täsmälleen. Tällaisia metsäkoneyrityksiä oli 255 ja autoyrityksiä 270. Projektin aineisto oli tähänastista toimialojen kannattavuustutkimuksista edustavin ja antaa hyvät edellytykset kannattavuuden tarkastelulle sekä yleisesti että suuraluetasolla.

Tilastokeskuksen verotusaineistossa poistoina käytettiin suunnitelman mukaisia poistoja. Käytännössä metsäkone- ja autoyrittäjät eivät vielä vuonna 1994 tehneet varsinaisia suunnitelman mukaisia poistoja muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Pienillä yrityksillä elinkeinoverolain (EVL:n) maksimipoistot hyväksytään suunnitelman mukaisiksi poistoiksi. Tämän projektin kulurakenteen vertaa-

minen puunkorjuun osalta OKL:n toimialatilastoon vahvasti yritysten käyttäneen pääasiassa EVL:n maksimipoistoja. Jatkossa OKL:n toimialatilastossa-kin käytetään suunnitelman mukaisia poistoja.

TILINPÄÄTÖS- JA TASEANALYYSIN TUNNUSLUVUT

Metsäkone- ja autoyritysten taloudellista kannattavuutta kuvaavat parhaiten seuraavat tilinpäätös- ja taseanalyysin tunnusluvut: käyttökate, velkaantuneisuus, nettotulos ja sijoitetun pääoman tuotto. Tunnuslukuja pitää tarkastella kokonaisuutena ja mahdollisimman pitkällä aikajaksolla.

Käyttökateprosentti (käyttökate/liikevaihto) kuvaa yrityksen toiminnallista kannattavuutta. Käyttökate saadaan vähentämällä liikevaihdosta muuttuvat ja kiinteät kulut. Käyttökateprosentti on alakohtainen tunnusluku, joten eri toimialojen kannattavuutta ei voi verrata sen perusteella.

Velkaantuneisuusprosentilla tarkoitetaan kokonaisvelkojen prosenteiksi muutettua suhdetta liikevaihtoon. Pääomavaltaiten auto- ja erityisesti metsäkoneyritysten suhteellisen velkaantuneisuuden arvot ovat useisiin muihin toimialoihin nähden huomattavan korkeita.

Nettotulosprosentti on tärkein yritysten kannattavuutta kuvaava, tuloslaskelmaan perustuva tunnusluku. Nettotulos saadaan, kun käyttökatteesta vähennetään välittömät verot, korkokulut ja pääoman poistot. Pitkällä aikavälillä kannattavan yrityksen nettotuloksen tulisi olla positiivinen.

Sijoitetun pääoman tuotto-% (sipo-%) on tärkein sekä tuloslaskelmaan että taseeseen perustuva tunnusluku. Sipo-% saadaan nettotuloksen, verojen ja korkokulujen summan suhteena omaan ja korolliseen vieraaseen pääomaan.

TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

Henkilöyhtiöiden osalta tunnusluvut nousevat ilman palkkakorjauksia liian korkeiksi, sillä omistajat ottavat yleensä huomattavan osan omasta palkastaan yksityisottoina. Alustavissa tuloksissa palkkaaikaisu tehtiin kokonaispalkkoihin, jolloin sen vaikutus tunnuslukuihin oli vähäinen. Palkkaaikaisu tehtiin lopullisissa tuloksissa kiinteisiin kuluihin, kuten OKL:n toimialatilastossakin. Se heikensi kannattavuuden tunnuslukuja noin 6 %-yksikköä käyttökatteesta alkaen.

Puunkorjuuyritysten käyttökateen mediaaniarvo, 37 %, oli lähes 10 %-yksikköä korkeampi kuin puutavaran autokuljetusyrityksillä (kuva 1). Puunkorjuuyritykset tarvitsevat poikkeuksellisen korkean

käyttökateen päästäkseen hyvään nettotulokseen pääomakustannusten suuren osuuden vuoksi. Velkojen osuus liikevaihdosta oli puunkorjuun mediaaniyrityksellä lähes 60 %, kun puutavaran autokuljetusyrityksillä vastaava luku oli runsaat 40 %. Täysimääräisten poistojen ja palkkaoikaisun jälkeen molempien toimialojen kannattavuus oli yhtä hyvä. Nettotuloksen mediaaniarvo oli 8 % ja sijoitetun pääoman tuotto 26 %.

Puutavaran autokuljetusyritysten nettotulosten hajonta oli suuri maan eri osissa (kuva 2). Pohjois-Suomessa nettotulokset olivat hiukan muita alueita huonompia, vaikka siellä oli erittäin korkeitakin nettotuloksia. Parhaimmat tunnusluvut olivat Itä-Suomessa.

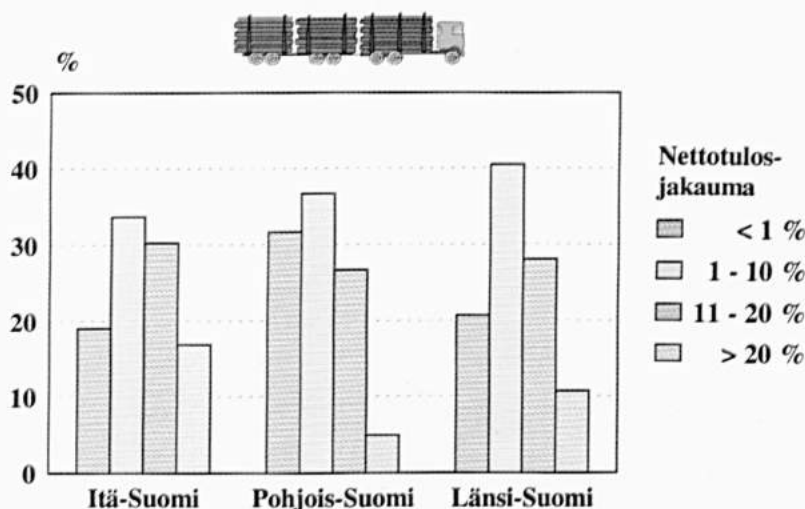
Vastaavasti metsäkoneyritysten nettotulosten hajonta oli suuri kaikissa osissa maata (kuva 3). Itä- ja Pohjois-Suomessa nettotulokset olivat selvästi Län-

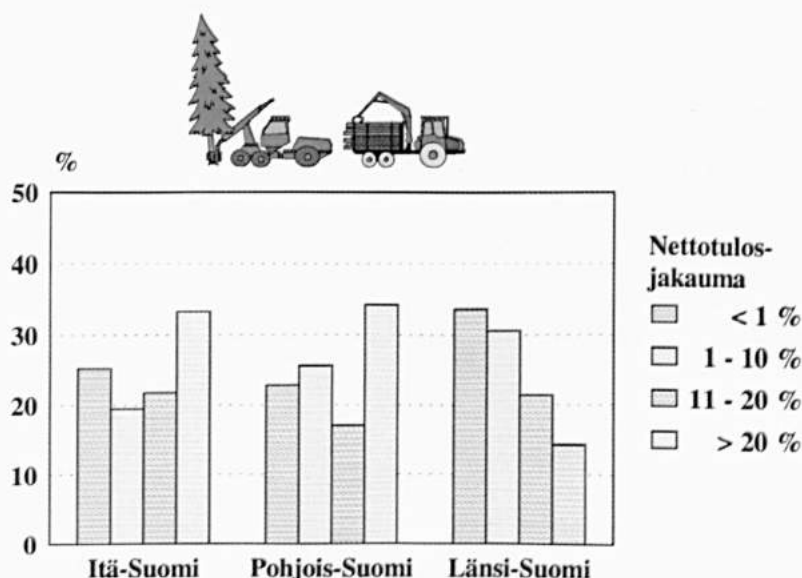
Käyttökate-%	37	28
Nettotulos-%	8	8
Sipo-%	26	26
Velkaantuneisuus-%	59	43

Kuva 1. Sekä puunkorjuun että puutavaran autokuljetuksen kannattavuuden tunnusluvut olivat hyvät vuonna 1994

si-Suomea parempia. Länsi-Suomen yritysten nettotuloksen huonompia arvoja selittää yritysten korkeampi keskimääräinen velkaantuneisuus. Itä- ja Pohjois-Suomessa velkaantuneisuuden mediaani oli 50 - 60 %, kun se Länsi-Suomessa oli 75 %. Hakkuukoneinvestoinnit lienee aloitettu Länsi-Suomessa vuoden 1994 aikana.

Kuva 2. Puutavaran autokuljetusyritysten kannattavuus oli paras Itä-Suomessa vuonna 1994

Kuva 3. Joka kolmannen puunkorjuuyrityksen kannattavuus Itä- ja Pohjois-Suomessa oli erittäin hyvä vuonna 1994

PÄÄTELMÄT

Vuosi 1994 oli puutavaran korjuu- ja kuljetusyritysten kannattavuuden osalta hyvä. Sekä metsäkone- että autoyritysten tunnuslukujen hajonta oli suuri. Yksittäisen vuoden tunnusluvut kertovat alustavasti toimialan kannattavuudesta. Mikäli vastaavat tunnusluvut lasketaan tulevilta vuosilta, tulosten luotettavuus paranee huomattavasti.

Metsäkone- ja autoyritykset saavuttivat 1990-luvun alun parhaan taloudellisen tuloksen vuonna 1994. Myös OKL:n toimialatilasto kertoo, että vuonna 1994 puunkorjuun keskimääräinen kannattavuus oli hyvä. Menestyksen taustalla olivat hyvä työllisyys ja tehokas toiminta. Metsäkone- ja autoyritysten

hyvä taloudellinen kannattavuus ansaittiin kovalla työnteolla. Useissa yrityksissä omistajayrittäjät tekivät kuutena päivänä viikossa pitkiä työpäiviä, ja koneiden seisokit olivat vähäisiä. Suurien työmäärien lisäksi yrittäjät ovat tehostaneet toimintaansa ja saaneet myös kustannuksiaan pienennettyä.

Hyvän työllisyystilanteen pohjalta voidaan odottaa hyviä tunnuslukuja myös vuoden 1995 aineistosta. Kuitenkin voimakkaat investoinnit erityisesti hakuukoneisiin ja puutavara-autoihin vaikuttanevat kannattavuuden tunnuslukuihin alentavasti.

Asiasanat: metsäkoneyritykset, puutavaran autokuljetusyritykset, kannattavuus

Metsäteho Review 8/1996

PROFITABILITY OF TIMBER HARVESTING AND TIMBER TRANSPORTATION ENTERPRISES

In co-operation with the major companies contracting out forestry work and Statistics Finland, Metsäteho carried out a project with the objective of analysing the economic profitability of timber harvesting enterprises and timber transportation enterprises in 1994. The calculation of profitability was based on using latest livelihoods taxation data (EVR) that Statistics Finland was in possession of. The basic material comprised data that the companies contracting out forestry work had on full-time entrepreneurs. There were 255 forestry machine contractor enterprises and 270 trucking enterprises. Statistics Finland bore the responsibility for the computation of the results of the project. The calculation of the indicators of profitability was based on the rec-

ommendations of Yritystutkimusneuvottelukunta, a committee looking into the functioning of enterprises.

The year 1994 was a good year from the viewpoint of the profitability of both forestry machine contractors as well as trucking enterprises. With full depreciations and salary adjustments attended to, both enterprise groups still showed a mean profitability of ca. 8 %. The yield on invested capital was ca. 25 %. The differences in profitability among enterprises were great in both groups and in different parts of the country.

Key words: forest machine contractor enterprise, truck transportation enterprise, profitability